

วุฒิสภาธนาคารสมอง บทบาทผู้สูงอายุที่น่าจับตามอง

โดย ดร.อำพน กิตติอำพน

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“...ความจริงหกสิบแล้ว ถึงแม้จะเป็นเวลาที่สมควรที่จะให้ผู้ที่มีอายุน้อยเข้ามาได้ทำหน้าที่ของเขาบ้าง มีโอกาสทำหน้าที่ เราก็ยังเป็นกองหนุนที่คอยปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง... เรียกว่าเบรนแบงก์ (Brain Bank) ธนาคารมันสมอง...”

“...เรียกว่าคณะกลุ่มที่คอยจ้องดู เพื่อว่าจะทำประโยชน์ให้บ้านเมืองได้อย่างไรบ้าง คล้ายๆ เป็นผู้ช่วยของคนหนุ่มสาวซึ่งเป็นกำลังของแผ่นดินเรา ถึงแม้ว่าเราจะหกสิบกว่าแต่เราก็ยังช่วยได้ เราจะคอยฟังพิจารณาทุกเรื่องต่อไปจะเป็นปัญหาที่น่าห่วงใยของประเทศ...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ

วันที่ 11 สิงหาคม 2543

ที่มาของธนาคารสมอง

ย้อนกลับไปเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2543 สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำรัสพระราชทานในที่ประชุมมหาสมาคม ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเกี่ยวกับเรื่องธนาคารสมอง ในการนำผู้ที่เกษียณอายุแล้ว ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือสภาพัฒน์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อนธนาคารสมอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ธนาคารสมองจึงเป็นแหล่งรวมของวุฒิสภา ซึ่งเป็นคลังปัญญาของประเทศ ที่พร้อมอาสา ร่วมพัฒนาสังคมและประเทศ ในลักษณะการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน แต่มุ่งสร้างประโยชน์ให้เกิดกับส่วนรวมของประเทศ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

ผู้สูงอายุ... “วุฒิสภา” ผู้เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่า

จากการสำรวจโครงสร้างประชากรล่าสุดพบว่า **ประเทศไทยในปัจจุบัน กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)** วันนี้ประเทศไทยมีผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 10 แต่ในอีก 5 ปีข้างหน้า ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ส่วนวัยแรงงานมีอัตราการเพิ่มที่ชะลอลดตัวลง ตรงจุดนี้เองที่ทำให้เกิดคำถามว่า **“ใครจะดูแลผู้สูงอายุในอนาคต”** นอกจากนี้ รายได้ของรัฐก็จะลดลงไปด้วย เมื่อผู้เสียภาษีอยู่ในวัยสูงอายุมากขึ้น

ดังนั้น การนำความรู้ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมนั้น เป็นวิสัยทัศน์อันยาวไกลมาก

การดำเนินงานของธนาคารสมอง จึงเป็นแนวคิดและการดำเนินงานที่คำนึงถึงการนำทรัพยากรมนุษย์อันทรงคุณค่า คือ ผู้สูงอายุที่เกษียณหรือลาออกจากงานแล้ว ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในประเทศไทย มาร่วมสมัครเป็น **“วุฒิสมาชิก” อาสาทำงานให้กับสังคม**

วุฒิสมาชิกนับเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพเปี่ยมล้นด้วยความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์การทำงานต่างๆ มากมาย สามารถที่จะนำความรู้และประสบการณ์มาช่วยเหลือมรดยต่อของการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศต้องเผชิญอยู่ รวมทั้งสามารถที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้แก่อนุชนรุ่นหลัง เพื่อสร้างสรรคสิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

โดยขณะนี้ มีผู้สมัครเป็นวุฒิสมาชิกแล้วจำนวน 3,158 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 14 พฤษภาคม 2551) ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถถึง 21 สาขา เช่น ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การทำงานของวุฒิสมาชิก

วุฒิสมาชิกการทำงานเป็นเครือข่าย ไม่เข้าช้ช้กับหน่วยงานหลัก เพราะวุฒิสมาชิกไม่มีกรอบเวลาการปฏิบัติงานที่จำกัด แต่จะมีรูปแบบของการขับเคลื่อนที่ชัดเจน บทบาทที่สำคัญของวุฒิสมาชิกใช้ผู้ลงไปปฏิบัติงานแทนหน่วยงานและองค์กรต่างๆ หรือปฏิบัติงานเข้าช้ช้กับหน่วยงานปกติ แต่เป็นการนำปัญญา ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์จากการทำงาน มาช่วยเสริมหรือเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ โดยการเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นที่เลี้ยง ให้คำแนะนำ จัดการสาคิต ฝึกอบรม ติดตามดูงาน ตลอดจนเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ โดยร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและเรียนรู้ด้วยกันในลักษณะองค์กรร่วม

ในการทำงานนั้นวุฒิสมาชิกจะสำรวจและวิเคราะห์ว่า สถานการณ์ใดให้ความช่วยเหลือและดูแลมี ปัญหาใดเป็นปัญหาสำคัญที่สุด จากนั้นก็จะนำปัญหานั้นมาเป็นประเด็นหลักในการหาหนทางแก้ไขและช่วยเหลือร่วมกันกับคนในชุมชนนั้นๆ โดยเน้นการให้คนในชุมชนเป็นผู้คิดและหาหนทางแก้ไขปัญหาที่ด้วยตนเอง โดยมีวุฒิสมาชิกเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง

ตัวอย่างผลการดำเนินงานของวุฒิสมาชิก

ตัวอย่างของโรงเรียนผู้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสมาชิกธนาคารสมองกลุ่มสุขภาพที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้วยดี เช่น **โรงเรียนวัดโพรงมะเตือ จังหวัดนครปฐม** ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายๆ โรงเรียนที่ได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสมาชิกในเรื่องการจัดการด้านโภชนาการของเด็กภายในโรงเรียน เนื่องจากเด็กประสบกับปัญหาด้านโภชนาการ คือ อ้วนเกินไป และผอมเกินไป ซึ่งวุฒิสมาชิกได้ทำ

หน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงแก่เยาวชน โดยให้เยาวชนเป็นผู้คิดหาทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และมีมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในเขตนั้นๆ เป็นผู้ช่วย เช่น ภาคเหนือมีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ภาคกลางมีมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

การให้เยาวชนได้ใช้ความรู้และความคิดของตัวเองในการแก้ปัญหา รวมถึงลงมือทำเองนั้น จะส่งผลให้เยาวชนเหล่านั้นสามารถที่จะจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้ดี ต่างจากการที่ครูเป็นผู้ให้ความรู้ว่าควรทำอย่างไร เพราะหากเป็นเช่นนั้น เยาวชนจะจำได้เพียงแค่ออนครูสอน หลังจากนั้นจะลืม และไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง **การสร้างรากฐานให้เยาวชนคิดเอง ทำเอง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ**

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ มีปัญหาหลายปัญหาที่คนส่วนใหญ่เคยคิดว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยหรือไม่สำคัญ กลายเป็นปัญหาที่หนักหน่วง ยากจะหาทางเยียวยาได้ เช่น โรคหัวใจ โรคอ้วน โรคความดันโลหิต และโรคเบาหวาน ซึ่งโรคเหล่านี้เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยแล้ว สิ่งที่ตามมา คือค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการรักษา ก่อให้เกิดเป็นภาระของรัฐบาลและครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบหนักขึ้น ดังนั้น วุฒิสภาจึงจำเป็นต้องสร้างแนวความคิด และค่านิยมใหม่ให้กับคนไทยว่า **การแก้ปัญหาที่ดีที่สุดคือ การรู้จักป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย**

ยิ่งกว่านั้น การทำงานของวุฒิสภาธนาкарสมองนี้ ยังสอดคล้องกับหลักการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่เน้นการพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลาง ใช้ความรู้ คุณธรรมและความเพียรเป็นตัวขับเคลื่อน และต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น โดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสร้างภูมิคุ้มกันให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

จึงอาจกล่าวได้ว่า วุฒิสภา เป็นกลไกหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนและสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้น ผ่านการนำเอาประสบการณ์ ความรู้ต่างๆ มาสอนและถ่ายทอดให้กับเยาวชนของชาติ ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต โดยไม่หวังผลตอบแทน แม้จะเกษียณอายุแล้วก็ตาม

สนใจสมัครเป็นวุฒิสภา / ขอรับความช่วยเหลือ

หากผู้เกษียณอายุท่านใดที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือพัฒนาสังคมและประเทศในฐานะ “วุฒิสภาธนาкарสมอง” หรือหากองค์กร หน่วยงานใดมีความประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือจากวุฒิสภา สามารถดูข้อมูลได้ทางเว็บไซต์ www.nesdb.go.th และติดต่อขอสมัครหรือขอรับความช่วยเหลือได้ที่ :

ส่วนกลาง

- **กลุ่มงานธนาкарสมอง** สศช. เลขที่ 962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100 โทร. 0-2282-9967 หรือ 0-2280-4085 ต่อ 2404, 2416 โทรสาร 0-2281-6127 หรือ ตู้ ปณ. 49 ปทฝ. หลานหลวง กรุงเทพฯ 10102 วงเล็บมุมซองว่า ธนาкарสมอง

ส่วนภูมิภาค ที่สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามภูมิภาคต่างๆ ของ สศช. ได้แก่

- **ภาคเหนือ** คณะสังคมศาสตร์ ชั้น 3 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร. 0-5322-1155, 0-5322-1600 โทรสาร 0-5389-2110

- **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ศาลากลาง ชั้น 5 จังหวัดขอนแก่น 40000 โทร. 0-4323-5595-6, 0-4323-6784 โทรสาร 0-4323-9912
- **ภาคใต้** เลขที่ 170/8 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 โทร. 0-7431-2702 โทรสาร 0-7431-1594

ทั้งนี้ สศช. จะทำหน้าที่ในการเป็นผู้เชื่อมโยง (Facilitator) วุฒิสภากับหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ขอรับความช่วยเหลือ เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จด้วยดีอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างสูงสุด
